

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

MOL-P1A1P-052

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

Arkusz I

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 170 minut

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora.
5. Błędne zapisy przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Możesz korzystać ze słowników językowych.
8. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

Życzymy powodzenia!

21 za część 1
49 za część 2

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

tylko
OKE Kraków,
OKE Wrocław

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Część I - rozumienie czytanego tekstu**Teksto supratimo užduotis**

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite savo žodžiais.

Visi klausimai susiję su tekstu.

GIMTOJI KALBA

Bendrinės kalbos žurnalas

1999. Nr.7 (385)

***Pristatome rengiamą bendrinės kalbos žodyną
(ištrauka)***

Pernai Lietuvių kalbos institute įsteigtas naujas Bendrinės kalbos žodynų skyrius. Pirmas ir svarbiausias jo darbas – parengti iki šiol neturėtą bendrinės kalbos žodyną. Į redakcijos klausimus apie būsimą žodyną atsako skyriaus vadovė dr. **Gertrūda Naktinienė** ir skyriaus darbuotojos.

1. *Ilgus dešimtmečius visuomenė naudojosi „Dabartinės lietuvių kalbos žodynu“ (DŽ), dabar rengiamas „Bendrinės lietuvių kalbos žodynas“ (BŽ). Kas paskatino atsisakyti DŽ ir kurti BŽ? Koks bus jų skirtumas, kas liks bendra?*

Gertrūda Naktinienė. Visuomenei reikia įvairių žodynų. Tačiau dabar labiausiai jaučiama ši spraga: neturime Valstybinės lietuvių kalbos komisijos aprobuoto norminamojo bendrinės lietuvių kalbos žodyno, atspindinčio dabar realiai funkcionuojančių bendrinės kalbos žodžių taisyklingą vartoseną. Būsimasis žodynas turėtų būti tarsi „normų rinkinys“.

2. **Danutė Liutkevičienė.** Labai svarbu, kad „Bendrinės lietuvių kalbos žodynas“ skiriamas ne tik filologams, o plačiajai visuomenei, žmonėms, kurie nori sužinoti, ar galima vieną ar kitą žodį vartoti, su kuriais linksniais ar prielinksniais vartoti, kaip kirčiuoti „pavojingus“ linksnius ar formas, ką tas žodis tiksliai reiškia. Tikimės atsižvelgti į redaktorių, stilistų, žurnalistų, mokytojų, kitų aktyvių žodyno skaitytojų pageidavimus aiškiau ir plačiau parodyti žodžių junglumo išgales, padėti jiems susiorientuoti kitais sunkesniais atvejais. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ yra būsimąjo „Bendrinės lietuvių kalbos žodyno“ pirmtakas. Juk didžioji dalis jame pateiktų žodžių ir yra bendrinės lietuvių kalbos žodžiai.

3. **Daiva Murmulaitytė.** Taigi naujojo žodyno pagrindą iš esmės ir sudarys DŽ leksika. BŽ rašymą gerokai palengvina ir jo kelią pas vartotojus trumpina kompiuterinis „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ trečiojo leidimo variantas (toliau – DŽ(k)), kurio programa leidžia grupuoti žodžius pagal leksinius, stilistinius, vartojimo sričių požymius bei kitus sutrumpinimus.

4. **Gertrūda Naktinienė.** Pirmasis naujojo žodyno leidimas bus artimesnis DŽ3, kiti – labiau nuo jo nutolę, naujoviškesni. Būtų neprotinga ir neteisinga nesinaudoti DŽ tradicija, matyti vien jos trūkumus. Labai svarbu ankstyvuojų darbo etapu ne tik išstudijuoti neigiamą šios tradicijos patirtį, kuri nuolat pabrėžiama gausiuose kritikos darbuose, bet ir išmokti pasinaudoti teigiamąja patirtimi. BŽ rengėjų nuostata – pagarbus santykis su DŽ tradicija. Iš kritikos reikia mokytis ir, svarbiausia, nepamiršti, kad gausi kritika liudija didelį darbo aktualumą ir svarbą.

5. Negalima nepaisyti to, kad kalba, jos vartojimo sąlygos bei reiškinių vertimas nuolat kinta. Taigi DŽ3 leksika peržiūrima, atsižvelgiant į pakitusią kalbos padėtį, naujus informacinės visuomenės bei prestižinio kalbos vartojimo poreikius, į naujausius bendrinės kalbos tyrimo, norminimo rezultatus, paskelbtą ar kitaip pareikštą kritiką ir tikslą turėti aprobuotą norminamąjį bendrinės lietuvių kalbos žodyną, skirtą visai visuomenei.

6. Rašant, redaguojant ir aprobuojant būtina būti paisoma realaus vartojimo. Normas keisti susitarta atsargiai, tik per variantus ir svarbiausia – įvertinus visus veiksnius. Kad ir kaip mums būtų svarbu išsaugoti retus senovinius žodžius, jų formas, tačiau jei žodynas neatspindės kalbos tikrovės, jos dabarties, jis bus toli nuo gyvenimo. Tai būtų keistas žodynas, „iliuzijų žodynas“, o žodynininkai atrodytų „gyvenantys iliuzijų pasaulyje“. Žodyne pateikiamų normų bus laikomasi, jeigu jos bus realios. Tik toks žodynas gali norima kryptimi veikti vartoseną. Todėl negalime kelti sau uždavinio nei gražinti į bendrinės kalbos vartoseną to, kas iš jos dingo, nei ją gausinti retomis tarmybėmis ar neįsitvirtinisiais naujadarais. Tai kitų taikomosios kalbotyros šakų reikalas. Norminamajame „Bendrinės lietuvių kalbos žodyne“ turi būti teikiama dabar funkcionuojanti taisyklinga bendrinės kalbos leksika.

7. Mūsų uždavinys – padėti sudaryti prestižinio bendrinės lietuvių kalbos leksikos vartojimo pagrindus ir sąlygas. Tai dabarties būtinybė. Tačiau tapusi diplomatijos, įstatymų kalba, bendrinė lietuvių kalba nenustojo būti spaudos, radijo, televizijos, įstaigų, parduotuvių, kasdieninio gyvenimo kalba. Todėl stengiamės išlaikyti pusiausvyrą tarp oficialiosios ir šnekamosios kalbos ypatybių atspindėjimo žodyne.

UŽDUOTYS

Atidžiai perskaityk tekstą ir savo žodžiais atsakyk į klausimus. Visi klausimai yra susiję su tekstu.

Zadanie 1. (1 pkt)

„Bendrinės lietuvių kalbos žodynas“ bus kaip: (1 pastr.)

- žodžių vartojimo taisyklių rinkinys;
- papildytas ir pataisytas „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“;
- dabar realiai funkcionuojančių žodžių žodynas.

Zadanie 2. (2 pkt)

Nurodyk pagrindinę priežastį, paskatinusią rengti BŽ. (1 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 3. (2 pkt)

Ką tavo nuomone 2 pastraipoje autorius vadina „pavojingais“ linksniais ir formomis“?

.....

.....

.....

Zadanie 4. (1 pkt)

„Bendrinės kalbos žodynas“ bus skirtas: (2 pastr.)

- filologams;
- plačiai visuomenei;
- žurnalistams;
- pedagogams.

Zadanie 5. (2 pkt)

Kaip naujojo žodyno rengėjai vertina DŽ tradiciją ir kritiką? (4 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 6. (2 pkt)

Ką interviu dalyviai vadina „prestižiniu bendrinės lietuvių kalbos leksikos vartojimu“?
(5-7 pastr.)

.....

.....

.....

Zadanie 7. (1 pkt)

Paaĩškink, kokį žodyną autorius vadina „iliuzijų žodynu“. (6 pastr.)

.....
.....
.....

Zadanie 8. (2 pkt)

Remdamasis 6 pastraipa nurodyk, kokios leksikos naujajame žodyne bus vengiama.

- a).....
- b).....

Zadanie 9. (1 pkt)

BŽ leksiką sudarys (žr. 6 pastr.):

- a) funkcionuojanti bendrinės kalbos leksika;
- b) tarmybės ir naujadarai;
- c) reti senoviniai žodžiai;
- d) visa išvardinta leksika.

Zadanie 10. (2 pkt)

Remdamasis visu tekstu, paaiškink kuo skirsis „Bendrinės kalbos žodynas“ nuo „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“?

.....
.....
.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Kaip supranti žodyno rengėjų norą „išlaikyti pusiausvyrą tarp oficialiosios ir šnekamosios kalbos ypatybių atspindėjimo žodyne“? (7 pastr.)

.....
.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Šio straipsnio tikslas yra:

- a) skatinti visuomenę vartoti taisyklingą bendrinę kalbą;
- b) nurodyti DŽ trūkumus;
- c) nurodyti, koks turėtų būti naujas rengiamas žodynas;
- d) pristatyti rengiamą naują žodyną.

Zadanie 13. (2 pkt)

Nurodyk skaitomo teksto stilių.

.....

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

W tej części znajdują się dwa tematy. Wybierz jeden i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

1 tema: Aptark Kristijono Donelaičio didaktizmą remdamasis poemos *Metai* ištraukos analize ir atsižvelgdamas į visą kūrinį.

Kristijonas Donelaitis

Metai
(ištrauka)

Taip besipasakojant, štai vakmistras pasirodė
Ir besispardydamas taip baisiai keikti pagavo,
Kad sviets visas su visais daiktais padrebėjo.
„Kad perkūnas, kad velnias!“ Ai žmogau, pasimislyk!
Kam dūksti taip, kam keiki taip išsižiojęs?
Ar tave patį jau šėtoms padūkino visą?
Neprieteliau! kam plėšais taip, kas tau pasidarė?
Bet jis dar labiau ir taip durnuoti pradėjo,
Kad visoki paukščiai po dangum nusigando.
Syveida kytra nulenkus uodegą bėgo;
O sturluks, ausis iškėlęs irgi drebėdamas,
Į arčiausius krūmus vos nusikakino slėptis.
Bet ir rupuižės, ir varlės taip nusigando,
Kad jos umaru su vaikais į vandenį šoko.
Žiurkės po kraiku su pelėms irgi pelėdoms
Dėl tokių baisybių jau apalpti pradėjo;
O daug žvirblių pusgyvių nuo stogo nupuolė.
Taip, ar girdit, taip tas neprietelius prasikeikė.
„Ak! – tarė Selmas, - jau per daug yr sviete bedievių,
Ant kurių liežuvio vis velniai šokinėja.
Tūls apjekėlis, sulaukęs rytmetį mielą,
Poterių jau nemokėdams ar skaityt nenorėdams,
Su perkūnais ir velniais iš patalo kopa.
O paskui jis, taip savo namą visą prakeikęs,
Su visais velniais šeimyną ragina dirbti.
Bet ir valgant jis paskui, taip jau savo stalą
Su tokioms žegnonėms pekliškoms užegnojęs,
Duoną nutveria riekt, po tam ir viralą srebia.
Taip jis su velniais išauštant imasi darbus;
Taip ir temstant jau kirmyt į patalą žergia.

Kristijonas Donelaitis. Metai. V., 1983, p.50–51

2 tema: **Apibūdink vaiko vidinių išgyvenimų pasaulį remdamasis Šatrijos Raganos novelės *Irkos tragedija* ištraukos analize.**

Šatrijos Ragana

Irkos tragedija
(ištrauka)

Tuo tarpu visai subręško ir kelios žvaigždutės žvilgtelėjo pro langą. Irka skubiai klosto lėles ir, paėmusi Džimą, kurs jau buvo besnaudžias savo pintinėje, kelia jį ant lango, o paskui įsilipusi sėdasi prie jo.

Į padanges išbėgo gerokas žvaigždžių būrelis, ir priešais langą, virš seno maumedžio, jau uoliai mirkčioja Irkai jos mylimiausioji žvaigždutė. Mylimiausia dėl to, kad visados žiūri į pat Irkos langą ir kad taip linksmai linksmai kiknoja jai auksinę galvelę. Bet Irka myli ir kitas – visas visas – nuo to laiko, kaip išgirdo nuo Liudvės, kad žvaigždės – tai mirusieji ir nuėjusieji į dangų vaikai. Jiems ten labai gera. Dievulis yra jų tėvelis, o Dievulio motina – jų mamytė. Ir jie visados yra drauge – ne taip kaip Irkos tėveliai. Ji čia su mamyte, o tėvelis toli toli Kaune. Kai jie visi buvo drauge, buvo taip linksma. Paskui ji ir mamytė atvažiavo čia. Buvo žiema, šalta. Paskui Kalėdos. Irkai mamytė parėdė eglelę, bet buvo nelabai linksma, nes tėvelio nebuvo. Paskui atvažiavo tėvelis ir atvežė daug daug dovanų. Paskui tėvelis parašė pasiilgęs Irkos, ir ji važiavo į Kauną su tetule Brone. Su tėveliu matė kinematografe liūtą ir dramblių, gėrė tokio saldaus šokolado cukrainėje. Paskui tėvelis vėl atvažiavo ir atvežė Džimą... dabar nebeatvažiuoja ir nebeatvažiuoja... ir nei Dievulis, nei Dievulio mamytė niekad nesivažinėja su visokiais reikalais – Dievulis turi daug angelų ir siuntinėja juos, kur reikia. O Irkos mamytė vis tai šen, tai ten bevažiuojanti. Dabar mat tokie sunkūs laikai, reikia visiems patiems darbuotis – nebėra ką siuntinėti. Ir tie žmonės taip baisiai vagia, reikia pačiai mamytei vis saugoti ir prižiūrėti. O danguje tikriausiai niekas nevagia. Į dangų tas teeina, kas neturi nuodėmės, sako Liudvė. O vogti – nuodėmė. Irka žino, ko mamytė neleidžia daryti, tai yra nuodėmė. Danguje yra tie vaikai, kurie klausė mamytės; jie visi ten labai mandagūs ir geri. Ir kaip toms žvaigždutėms linksma danguje – jų tiek daug, tiek daug! Kad kartais išbėgs visos pažaisti į dangaus pievą, tiek jų yra, kiek gėlių toje pievoje pas malūną. Net mamytė sakosi negalinti jų suskaityti. Nebent tėvelis... kai tėvelis atvažiuos, ji paklaus... Ak kuomet atvažiuos tėvelis! Jau taip seniai seniai yra buvęs – kai atvežė Džimą – tuomet dar buvo pavasaris, ir juodu ėjo žibučių į mišką, o dabar jau obuoliai prinokę, jau ruduo. Koks tėvelis geras, kad atvežė jai Džimą! Ji taip labai myli savo tėvelį. Ji prašė, kad jis nebevažiuotų į tą Kauną, kad čia drauge gyventų. Bet tėvelis sako: „Negalima, Irka, reikalai taip liepia, nieko nepadarysi”. Fe! Bjaurūs tie reikalai! Irka jų nekenčia.

- Juk pas jus, danguje, nėra reikalų? – klausia ji žvaigždelių.

Žvaigždelės šypsosi, krato galveles ir, aukso akelėmis mirkčiodamos, kužda:

- Nėra, Irka, nėra!

Irka, sunkiai atsidukšėjusi, lenkias prie Džimo.

- Ar matai, Džimai, danguje nėra reikalų. Laimingos žvaigždutės!

Bet Džimas nieko nebegirdi. Negalėdamas lydėti savo ponios į svajonių karalystę, jis nuvyko kitur – į sapnų šalį ir saldžiai miega, padėjęs ant Irkos kelių savo smailų snukutį. Tad Irka, nenorėdama vyti savo favorito iš to laimingo krašto, švelnitelaičiai glosto jį savo mažute rankele ir vėl atsikreipus į žvaigždes, tęsia toliau savo pasakojimus.

BRUDNOPIS